

te, s nem az épülethez igazodott. A falból É-i oldalon egy osztófal indult, amely az udvarhoz É-on két helyiség csatlakozását feltételezi. Az udvar É-i zárófalához a D-i oldalon hozzáépített, rosszabb minőségű fal rendelkezését egyfajta álperistylum alapozásaként értelmezhetjük, csakúgy mint az épület K-i zárófalához kívülről csatlakozó falat, amelyet azonban egy korábbi, kő- és agyagperiódus átépítését követően használtak fel újból, ezúttal a díszudvar céljaira. Az udvar korábban fel nem tárt részén in situ helyzetű, mintegy 1–1,5 m² nagyságú falfestmény részletét sikerült felszednünk, mely az előkerült érmek alapján a 3. század közepi udvarszintre dőlt. A falfestményre került omladék összetétele azonos volt a 2. szelvény mélyebben fekvő omladékával (törtkő és téglá, kevés csont és kerámia), azzal a különbséggel, hogy az udvarrészen falfestménytöredékek is keveredtek az omladékba. Előkerült továbbá egy hypocaustum oszlop maradványa is. Figyelemreméltó az épület építéstörténete szempontjából, hogy a falfestményes periódus omladéka között agyagtéglák maradványát, vagy agyagos planírozás nyomát nem találtuk. Az udvar csaknem középső részén, éppen abban az irányban, ahová a modern épület alatt korábban feltárt hidegvizes medence kifolyója vezetett, egy nagyobb, 3×4 m-es meszesgödör volt. A gödör aljában talált újkori téglá meghatározta az objektum korát, betöltése azonban csak kövekből állt. A nagyobb, szabálytalan alakú kövek egy része faragott volt, pl. küszöbkőtöredék. Nem kétséges, hogy azokat a gödör körül lévő római kori épület omladékából szedték össze.

4. szelvény: A 2. szelvény Ny-i oldalához csatlakozik a felület, amely a terület eddigi enyhe emelkedéséhez képest jelentősebben kiemelkedik. Az újkori rétegek alatt a magasabban fekvő Ny-i szelvényrészben már 30–40 cm mélységben terrazzo-padló jelentkezett, melyet megszakított egy falkiszedés sávja. A kiszedett fal Ny-i oldalán négy különböző korú padlószint nyomát mutatta a metszet, míg a K-i oldalon egy vastag agyagtéglás feltöltés jelentkezett. Ez alatt egy lapos kövekből kirakott (?) felületet rögzíthettünk a D-i metszetben, amely alatt kötőanyaggal rögzített kőfal maradványa látszott. A szelvény ÉK-i sarkában jól láthatók a római épület maradványainak a kiszedés mélyedésébe belecsúszott kövei. Miután a polgárváros késő római időszakából igen kevés maradványt ismerünk, s ezekből szinte semmi sem látható a romterületen, ezért a bemutatásnál az épület D-i lezárásaként a késő római periódust jelezzük, így az ez alatt lévő korábbi korszakok kibontására egyelőre nem került sor, ezekről a metszetek tájékoztatnak.

A terület műemléki terveit H. Vladár Ágnes készítette, és művezetéssel irányította a helyszíni kivitelezési munkákat is. A falfestmények felszedését Magyar Mirtill végezte, aki a feltárás alatt az ásató munkatársa volt. A terrazzo-rögzítések és a medencevakolás átítatása az időjárás és a pénzügyi lehetőségek miatt nem volt elvégezhető ebben az évben.

ZSIDI PAULA

63. Budapest, IV. Székes-nádas-dűlő
U, B, LT

2002. július 15. és augusztus 30. között az újpesti önkormányzat tulajdonában lévő területen (hrs.: 76512/183) folytatott próbaásatást a Budapesti Történelmi Múzeum Ős- és népvándorlás kori osztálya. A feltárást a Budapest, IV. kerület Újpest 9. számú városszerkezeti egység, Óceán-árok „C” tömb beruházási program, tervezési szakaszának keretében végeztük el. Az ásatás helye, a Megyeri út és az M0 autótűt É-i oldalán elhelyezkedő Auchan áruház közötti összekötő út Ny-i oldalán, az Óceán-árok és a Megyeri-patak összefolyásától D-re helyezkedett el.

A terület a Duna második teraszán, a folyamtól mintegy 500 m távolságra, egy ÉÉK-DDNy irányban hosszan elnyúló dombhát D-i lejtőjén található. K-ról a magas töltésen lévő bekötőtűt, illetve a közelben lévő patak mocsaras ártere, É-ról a Megyeri-patak menti töltések, Ny-ról és D-ről a patak menti kiserdők határolják.

A térképek tanúsága szerint a terület szerves folytatása annak a homokdűnének, amelynek északabbra fekvő részein 1996-ban az M0 autótűt, illetve 2000-ben az Auchan áruház építését megelőzően folytattunk feltárást.⁶

2002-ben a Székes-nádas-dűlőben mintegy 6000 m²-nyi területen 6 szelvényt nyitottunk, átlagosan 11 m szélességben, K-Ny-i irányban egyet, É-D-i irányban ötöt. A gépi földmunkák során megfigyeltük, hogy a terület ÉK-i részén 25–30 cm mély humuszréteg volt, amely alatt sárgás, agyagos, helyenként szürkésfehér „szikes”, igen kemény volt az altalaj. A terület DNy-i irányában haladva a humuszréteg vastagodott, helyenként az egy métert is elérte. Az altalaj itt szürkés-sárgás, agyagos, illetve folyami üledékes volt. A humuszréteg igen sötét, zsíros tapintású, kötött volt. A leletek többsége a mai felszíntől mintegy 30–35 cm mélységből objektumjelenség nélkül, szórványként került elő.

Az általunk feltárt 68 objektumszerű elszíneződés többsége valószínűleg a település szélét jelző sekély, leletanyagban szegény gödöralj volt. A több csoportban, szórványosan előkerült cölöplyukak rendszerét nem lehetett meghatározni. Építményekhez feltételesen két csoportjuk kapcsolható. Két árok és három objektum nélküli leletkonglomerátum került még elő, amelyek viszonylag magasan, a felszín alatt, a korábban szántott rétegben kerültek el, mintegy másfél-két négyzetméternyi felületen. Néhány, betöltése (igen sötét, homogén) alapján újkorinak tekinthető objektum mel-

6 HORVÁTH LÁSZLÓ ANDRÁS: Neolitikus leletek Dunakeszi határában. – Neolitische Funde in der Gemarkung von Dunakeszi. In: BudRég 35. (2002) 7–34. HORVÁTH, L. A.: Neolitische Funde und Befunde in der Gemarkung von Dunakeszi. In: ActaArchHung 53. (2002) 1–40. HORVÁTH L. A. – SZILAS G. – ENDRÓDI A. – HORVÁTH M. A.: Óskori telepek és sírok feltárása Dunakeszi határában. – Excavation of prehistoric settlements and graves in Dunakeszi. In: Aquincumi füzetek 7. (2001) 115–127.

lett több nagyméretű, helyenként egymásba fonódó, minden bizonnyal nem emberi tevékenység eredményeként létrejött, kevert betöltésű objektum is előkerült ezen a területen. Ezek valószínűleg a Duna korábbi árterén lévő, korábban kidőlt fák, helyben elkorhadt gyökérzetének maradványai voltak. Leleteket nem találtunk bennük.

A lelőhelyen előkerült régészeti leletek három jól elkülöníthető korszak emlékeit képviselik. Az újkőkori dunántúli vonaldíszes, a késő bronzkori halomsíros kultúra, és a késő vaskori kelta korból származó leletek jól mutatják a lelőhely korábban feltárt területekkel való szoros kapcsolatát.

HORVÁTH M. ATTILA

64. Budapest, V. Március 15. tér Ró, Á, Kk

A Belvárosi Főplébánia templom (hrs: 24311) belső átalakítási munkáihoz kapcsolódva 2002. február 6–21. között végeztünk megelőző feltárást a templom sekrestyéjének előterében, ahol új vizesblokk került kialakításra.

A szelvényt a tervezett mellékhelyiségek és csatorna, tehát a bolygatásra kerülő felület helyén nyitottuk. Az újkori feltöltés és feltehetőleg deszkapadló alapozása alatt 20–30 cm-es épülettörmelékes feltöltést találtunk, amelyben a kő- és habarcs-törmeléken kívül középkori, mázatlan kúpcserép és padlótégladarabok is voltak. A törmelék alatt előkerült a templom középkori padlója, amely habarcsba rakott, négyzetes, mázatlan padlótéglákból állt. A felület nagyobb részén már csak a habarcs és benne a téglák lenyomata került elő, ahol azonban a téglák egybefüggő felületet alkottak, felettük jelentős, faszenes égésréteget lehetett megfigyelni.

A padlótéglás felületet meghagyva mélyítettünk tovább. A padló alatt 20–25 cm vastag épületsífrás (köves-kőporos) réteg következett, majd járósíntet tudtunk megfigyelni, amely még a templom bővítése előtti külső szint volt. Ez alatt kerültek elő a templom körüli temető 11–13. századi sírjai (20 sír), amelyből három volt kőkeretes (az egyik tripla temetkezés), egynél pedig fakoporsó maradványai kerültek elő. A sírokat sötétbarna, enyhén sóderos rétegbe ásták, amelyben kevés kerámia (11–13. századi és római) is volt. A mélyebbre ásott sírok megbolygattak egy apró köves-sóderos, a tetejére ráhordott sárga löszös-agyagos járósíntet. Ez alatt újabb feltöltés következett, amely már csak római kori leletanyagot tartalmazott. A feltöltés alatt egy összedőlt agyagfalú épület vakolt falmaradványai és padlósíntje került elő. Az épületnek csak a K-i szélét sikerült meghatározni, Ny-ról a templom alapfala vágta, É és D felé pedig túlért a szelvény határain. Az épület alatt 45–70 cm vastag tömött, fekete humuszos réteg volt, amelyben kevés római kori és pár darab őskori cserepet találtunk. Ez alatt előkerült a sárga agyagos altalaj, amelyben beásásoknak nem volt nyoma. A helyiség Ny-i, középkori fala is erre a mélységre (101,63 m Af) volt alapozva.

A szentély felújítási munkáit is figyelemmel kísértük. A műkőburkolat felbontása után előkerült a 19. század végi műemléki helyreállítás öntött padlója. A hátrahagyott oltár lépcsőzete alatt volt a középkori főoltár alapozása, amelyet felmértünk.

KOVÁCS ESZTER

65. Budapest, XI. Albertfalva, Hunyadi János utca R, B, Ró, Kö

A 2002. június 24. és augusztus 9. közti időszakban a Budapesti Történeti Múzeum megelőző feltárást folytatott a 6-os sz. főút Kitérő út és Hosszúréti-patak közötti szakaszán. A megelőző feltárásra – amely során egy mintegy 250 m hosszúságú szakaszon, átlagosan 12 m szélességű terület feltárására nyílt lehetőségünk (feltárt terület kb. 3000 m²) – a 6-os sz. főút szélesítési munkái miatt volt szükség.

A feltárt terület közvetlen közelében az elmúlt évek során több régészeti feltárás folyt. A jelenleg feltárt területtől É-ra 1994-ben Szirmai Krisztina római kori vicus maradványait tárta fel, területünktől Ny-ra 1999 és 2001 során ugyancsak Szirmai Krisztina római kori árokrendszer nyomait, illetve római kori kutakat dokumentált. A 2001-ben folytatott ásatások során a 2002-ben feltárt területre Ny-i irányban közvetlenül csatlakozó területen Endrődi Anna java rézkori sírokat és gödröket, valamint a Harangedény-Csepel-csoport telepobjektumait (köztük több csónak alakú cölöpszerkezetes házat) tárta fel.

Az idejű ásatás során mintegy 350 objektumot tártunk fel, ezek négy korszakot képviselnek. A legkorábbi kronológiai horizontot a *rézkori* Ludanice-kultúra zsugorított csontvázas sírja (345. objektum), valamint hulladék-gödrei képviselik.

Az előkerült objektumok túlnyomó része a *korai bronzkori* Harangedény-Csepel-csoport emlékéanyagához sorolható. A telepobjektumok zömét kitevő hulladék-gödrök mellett újabb három cölöpszerkezetes, ívelt oldalú (csónak alakú) házat is sikerült megfigyelni. A telepről előkerült kerámiaanyag a Harangedény-Csepel-csoport késői időszakának kerámiaformáit, illetve a korai nagyrévi kultúra kerámiaformáit reprezentálják. A nagy ásatás talán legfontosabb eredménye, hogy sikerült tisztázni a 2001–2002 során feltárt bronzkori telep É–D kiterjedését.

A következő korszakot két, K–Ny-i irányú, párhuzamos, egymástól 220 m-re fekvő *római kori* árok képviseli. A V-metszetű, mély árkok viszonya a korábban feltárt árokrendszerhez egyelőre kérdéses.

Az ásatási terület D-i szélénél előkerült sötét, köves betöltésű, csekély mennyiségű *középkori* leletanyagot szolgáltató gödör jelenti lelőhelyünk legkésőbbi kronológiai horizontját.

Munkatársak: dr. Endrődi Anna, dr. Szirmai Krisztina.

REMÉNYI LÁSZLÓ